

การออกแบบเสายาว

ภาค 1 ทฤษฎี

รศ.ดร. อมร พิमानมาศ

กรรมการอำนวยการและประธานคณะอนุกรรมการ
สาขาวิศวกรรมโครงสร้างและสะพาน

การออกแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กด้วยวิธีกำลัง (ขั้นต้น+ขั้นสูง)

เหมาะสำหรับ

1. เพิ่มพูนและทบทวนความรู้เกี่ยวกับงานออกแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
2. เตรียมความพร้อมในการสอบสามัญวิศวกรสาขาวิศวกรรมโยธา
3. พื้นความรู้สำหรับการวิเคราะห์และออกแบบโครงสร้างขั้นสูง เช่น การออกแบบโครงสร้างด้านแผ่นดินไหว การออกแบบโครงสร้างด้านแรงลม เป็นต้น

วิทยากร รศ. ดร. อมร พิमानมาศ

วันที่ 1

1. วัสดุที่ใช้ในงานคอนกรีต คอนกรีต เหล็กเส้น และคอนกรีตเสริมเหล็ก
2. แร่ง น้ำหนัก การวิเคราะห์ และ ออกแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
3. การวิเคราะห์และออกแบบคานช่วงเดียวรับแรงดัด (หน้าตัดเสริมเหล็กกับแรงดึง)
4. การวิเคราะห์และออกแบบคานช่วงเดียวรับแรงดัด (หน้าตัดเสริมเหล็กกับแรงดึงและแรงอัด)

วันที่ 2

1. การวิเคราะห์และออกแบบคานต่อเนื่อง และ คานหน้าตัดตัว T
2. การออกแบบคานต้านแรงเฉือน
3. การออกแบบคานต้านแรงบิด
4. การออกแบบคานลึกลับ

วันที่ 3

1. การคำนวณแรงยึดเหนี่ยวและระยะฝังยึด
2. การออกแบบพื้นทางเดียว คสล.
3. การออกแบบพื้นสองทาง คสล.
4. การออกแบบแรงเฉือนเสียดทาน

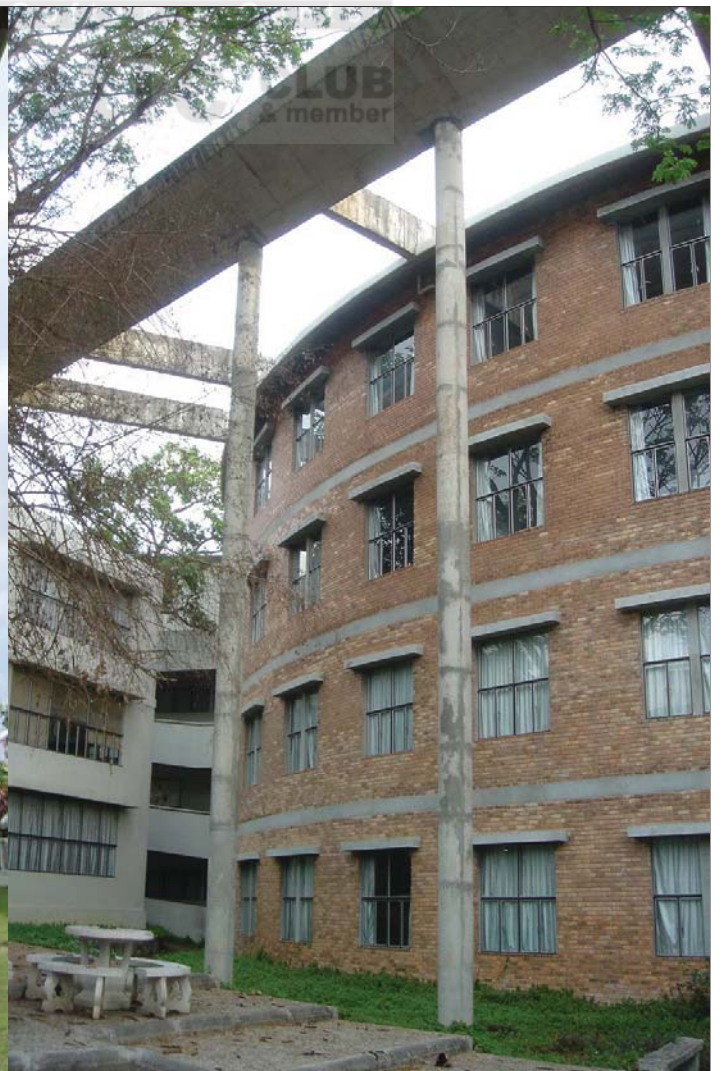
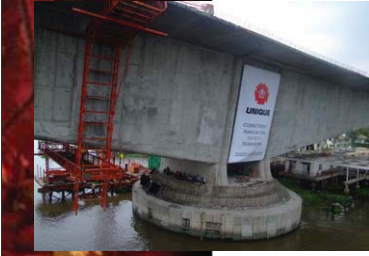
วันที่ 4

1. การออกแบบเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก
2. การออกแบบเสายาว
3. การออกแบบฐานรากแผ่คอนกรีตเสริมเหล็ก
4. การออกแบบฐานรากเสาเข็มคอนกรีตเสริมเหล็ก

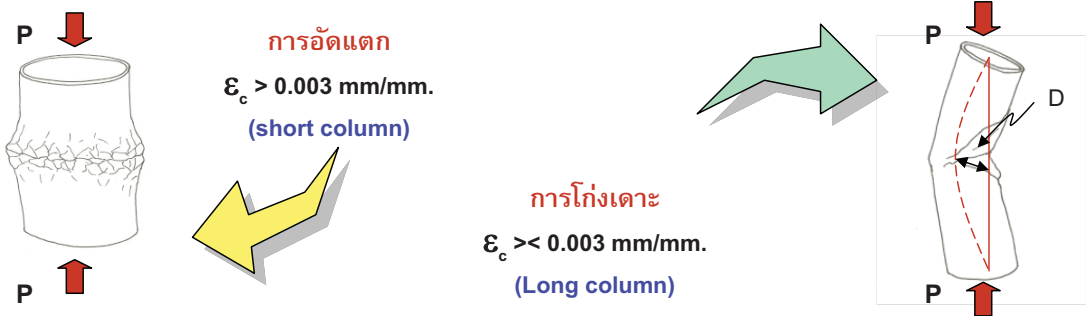
ประเภทของเสาตามความยาว

- **แท่น (Pedestal)** : เมื่อ " $h/b < 3$ " จะเรียกว่าแท่น การออกแบบพิจารณาแรงอัดเป็นหลัก
- **เสาสั้น (Short column)**: การวิบัติของเสาควบคุมโดยการอัดแตก (crushing) ของคอนกรีต หรือ การครากของเหล็กเสริม
- **เสายาว (Long column/slender column)**: การวิบัติของเสาควบคุมโดยการโก่งเดาะ(Buckling) เกิดขึ้นกับเสาที่มีความชะลูด สำหรับเสาที่มีหน้าตัดเหมือนกันเสายาวจะมีกำลังรับแรงอัดได้น้อยกว่าเสาสั้น

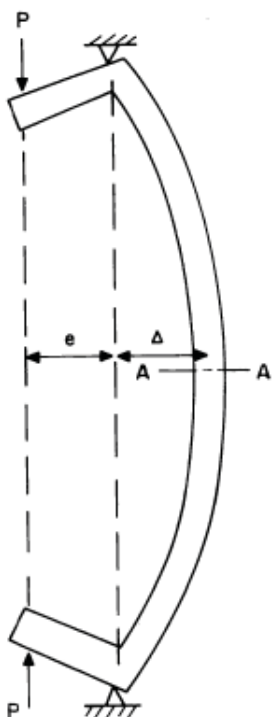
การโก่งเดาะ (buckling) ของเสายาว

- สำหรับเสาสั้น การวิบัติจะเกิดขึ้นในเนื้อวัสดุ (การอัดแตกของคอนกรีตหรือการครากของเหล็กเสริม)
- สำหรับเสายาวหรือเสาชะรูด จะเกิดการโก่งเดาะหรือเกิดการโก่งออกด้านข้าง (Δ)

- ผลของแรงอัด "P" และการโก่งออกทางด้านข้าง (Δ) ทำให้เกิดโมเมนต์รองซึ่งเรียกว่า "**P- Δ effect**"

โมเมนต์หลักและโมเมนต์รอง

Slender column

- จากรูปเสายาวรับแรงเยื้องศูนย์กลาง e เกิดการโก่งเดาะจนมีระยะโก่งออกด้านข้าง Δ ดังนั้นที่หน้าตัด A-A เสาจะมีระยะเยื้องรวม $= e + \Delta$
- ดังนั้นที่หน้าตัด A-A เสาต้องรับแรงอัด P และโมเมนต์ $M = P(e + \Delta)$.
- โมเมนต์หลักคือโมเมนต์ที่เกิดจากการเยื้องศูนย์กลางของน้ำหนัก ($M = Pe$)
- โมเมนต์รองคือโมเมนต์ส่วนเพิ่ม ($M = P\Delta$) ซึ่งเกิดจากการโก่งตัวออกทางด้านข้างจากผลของความชะรูด

เสาสั้น vs เสายาว

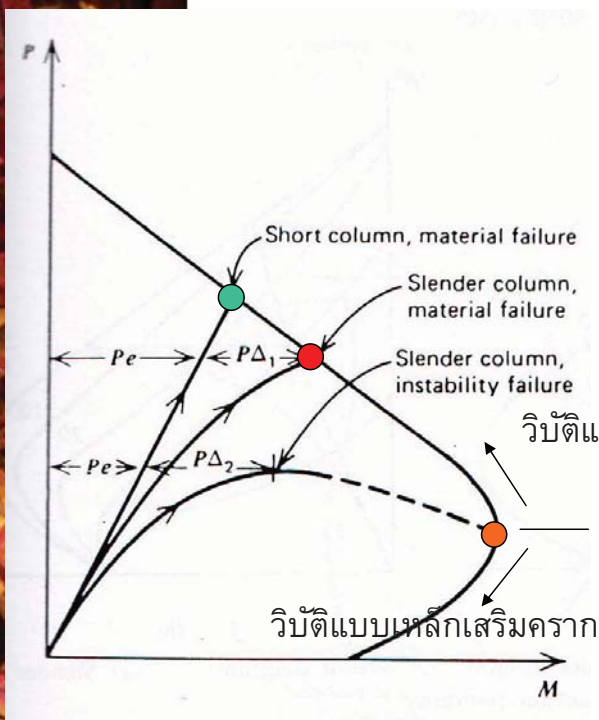

buckled column

1964 Alaska earthquake

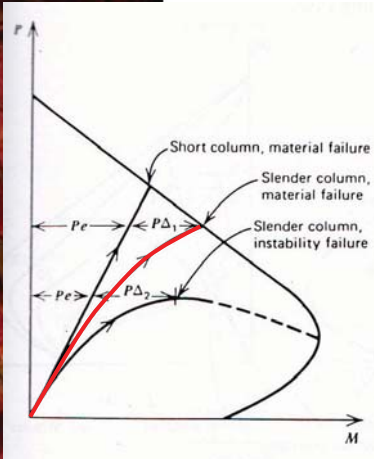
- เสาสั้น หมายถึงเสาที่ระยะโคงงออกทางด้านข้าง “ Δ ” มีค่าน้อยจนละทิ้งได้ เนื่องจากไม่มีผลต่อกำลังรับน้ำหนักของเสา
- เสายาว หมายถึงเสาที่ระยะโคงงออกทางด้านข้าง มีค่ามากพอ ทำให้เกิดโมเมนต์ส่วนเพิ่ม จนทำให้กำลังรับน้ำหนักของเสา ลดลง
- **Note** : การลดลงของกำลังรับน้ำหนักจะถือว่า มีนัยสำคัญหากมีการลดลงมากกว่า 5% ขึ้นไป

พฤติกรรมของเสายาว

- ถ้าระยะโคงงด้านข้างมีค่าน้อย โมเมนต์ที่เกิดขึ้นบนหน้าตัดวิกฤติจะเท่ากับ “ P_e ” โมเมนต์จะเพิ่มขึ้นแบบเป็นเส้นตรงเมื่อเราเพิ่มแรง P จนกระทั่งหน้าตัดเสาวิบัติเมื่อถึงจุดตัดกราฟเสา
- ถ้าระยะโคงงด้านข้างมีค่ามาก โมเมนต์ที่เกิดขึ้นบนหน้าตัดวิกฤติจะเท่ากับ $P(e + \Delta)$ เส้นโมเมนต์จะเพิ่มขึ้นแบบเป็นเส้นโค้งเมื่อแรง P เพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงจุดตัดกับกราฟเสา

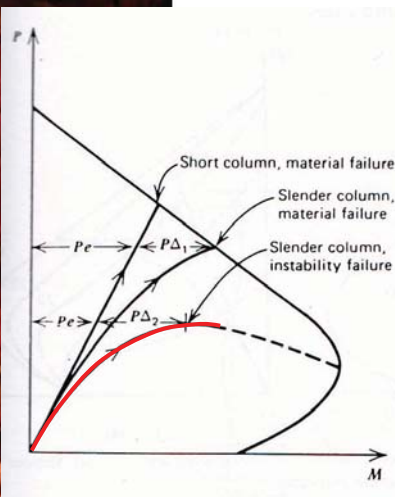
พฤติกรรมของเสายาว

- เสายาวมีพฤติกรรมได้สองแบบ
- 1. เสายาวที่เสถียร คือเสายาวที่การวิบัติอยู่บนกราฟเสาคือเป็นจุดที่คอนกรีตแตกหรือเหล็กเสริมคราก
- การออกแบบเสายาวจะต้องออกแบบให้เป็นเสายาวที่มีเสถียรเท่านั้น

พฤติกรรมของเสายาว

- 2. เสายาวที่ไม่เสถียร หมายถึงเสาที่ชะงูดมากจนสูญเสียเสถียรภาพ และการรับน้ำหนัก P ถึงจุดสูงสุดโดยที่ไม่ตัดกับกราฟเสาคือ
- การวิบัติของเสายาวที่ไม่เสถียร คอนกรีตจะไม่แตกอัด หรือ เหล็กเสริมยังไม่ถึงจุดคราก

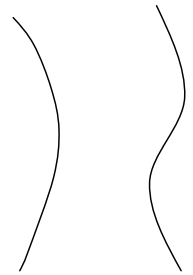

หลักการออกแบบเสายาวตาม ACI

$$\begin{aligned}M_T &= P(e + \Delta) \\ &= Pe\left(1 + \frac{\Delta}{e}\right) \\ &= \delta M_p\end{aligned}$$

δ ตัวคูณขยายค่าโมเมนต์

1. โครงสร้างเป็นประเภท braced หรือ unbraced
2. ความขรุขระของเสา
3. ขนาดของแรงกดที่กระทำต่อเสา
4. ลักษณะการโค้งของเสา (โค้งทางเดียว หรือ โค้งสองทาง)

Braced and Un-braced Frames

- ก่อนที่จะออกแบบเสายาว วิศวกรต้องทราบ สภาวะการเซของโครงสร้างที่จะออกแบบ
- โครงสร้างที่ไม่มีการเซ หรือ โครงสร้างที่ไม่มีการเคลื่อนที่ทางข้างเรียกว่า braced หรือ non-sway frame เช่น โครงสร้างที่มีกำแพงคอนกรีตหรือมีโครงเหล็กค้ำยัน
- โครงสร้างที่มีการเซ หรือ มีการเคลื่อนที่ด้านข้าง เรียกว่า unbraced หรือ sway frame เช่น โครงสร้างที่มีแต่เสาและคาน แต่ไม่มีกำแพงคอนกรีตหรือโครงเหล็กค้ำยัน

นิยามของของ braced หรือ unbraced frames

Bracing elements

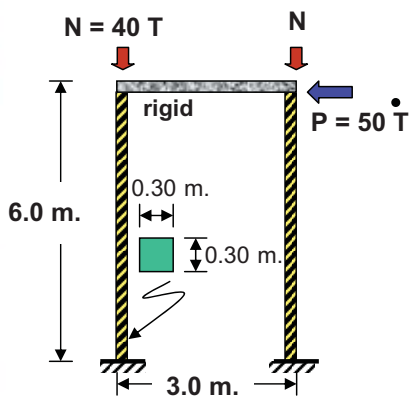

- วิศวกรใช้ดุลพินิจและประสบการณ์ในการพิจารณาว่าเป็น braced หรือ unbraced frame โดยดูจากกำแพงเฉือนหรือโครงเหล็กค้ำยันนั้นมีสติฟเนสมากพอหรือไม่

- ในกรณีที่ไม่แน่ใจ ACI ได้ให้ข้อแนะนำการตรวจสอบว่าโครงสร้างเป็นชนิด braced หรือ unbraced

Shear wall as bracing

วิธีที่ 1 : การวิเคราะห์ลำดับที่ 2 (second order analysis)

Example

Moment at bases

$$2^{nd} = (1.35)1^{st}$$

จะถือว่าโครงสร้างเป็นประเภท braced structure ก็ต่อเมื่อผลการวิเคราะห์ second order analysis ให้ค่าโมเมนต์ที่ปลายเสาไม่เกิน 5% ค่าโมเมนต์ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบ first order analysis

- First-order analysis เป็นการวิเคราะห์ที่คำนึงถึงรูปทางเรขาคณิตของโครงสร้างเดิม ที่ยังไม่เสียรูป
- Second-order analysis เป็นการวิเคราะห์ที่คำนึงถึงการเสียรูปของโครงสร้างด้วย

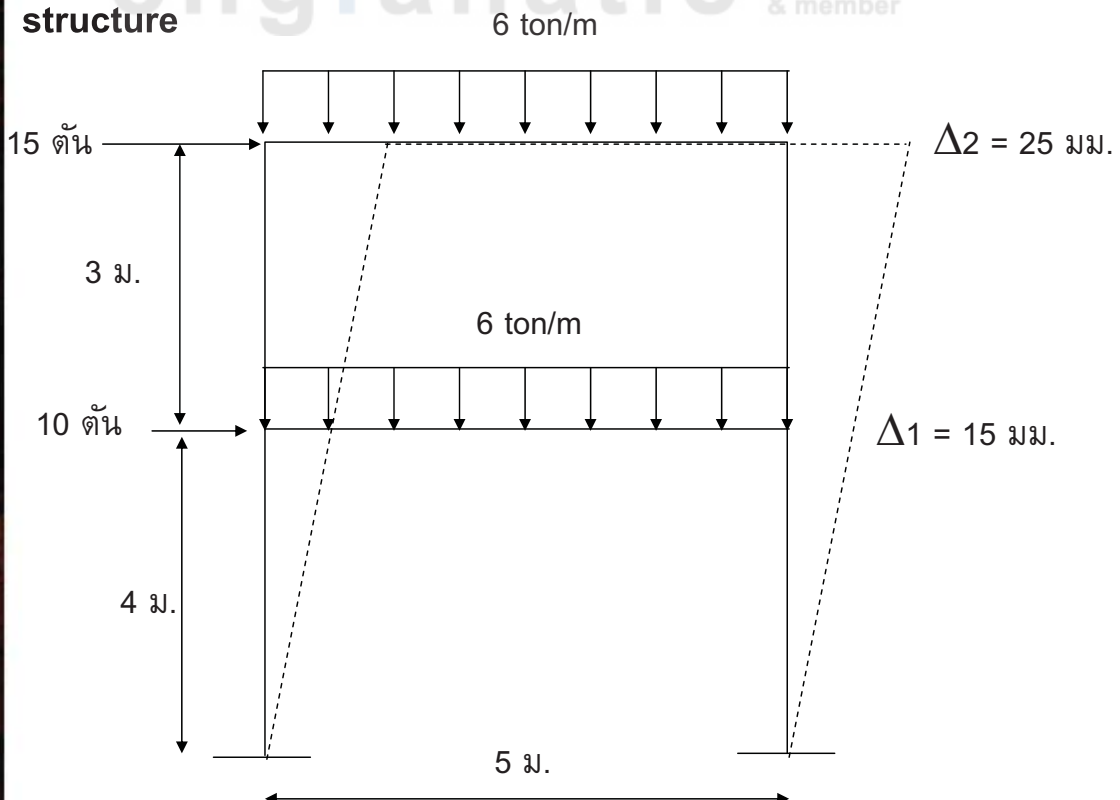
วิธีที่ 2 : สัมประสิทธิ์ความมั่นคง

- จะถือว่าโครงสร้างเป็นประเภท braced structure ก็ต่อเมื่อ:

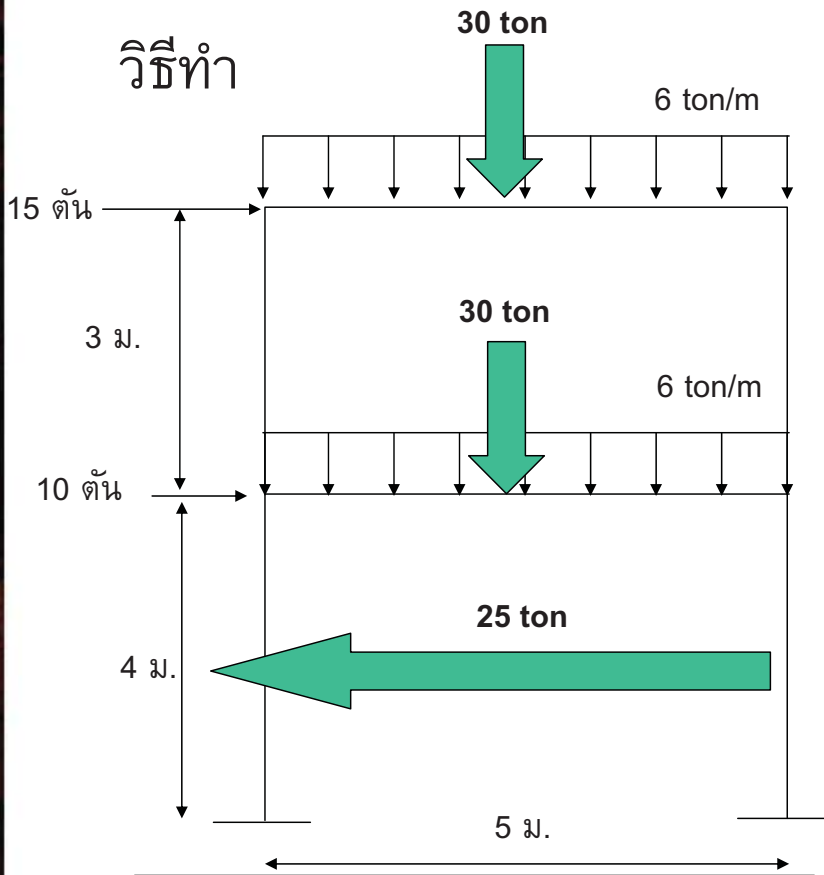
$$Q = \frac{\sum P_u \Delta_0}{V_u l_c} \leq 0.05$$

- เมื่อ $\sum P_u$ และ V_u = น้ำหนักทั้งหมดและแรงเฉือนที่กระทำต่อชั้นอาคารที่พิจารณา
- l_c = ความยาวของเสา
- Δ_0 = การเคลื่อนที่สัมพัทธ์ระหว่างชั้นของอาคาร
- Note : ACI แนะนำให้ใช้ $0.70l_g$ และ $0.35l_g$ (สำหรับเสาและคานตามลำดับเพื่อพิจารณาสภาพการแตกร้าวของหน้าตัด**

ตัวอย่างจงพิจารณาว่าโครงสร้างดังกล่าวเป็น braced หรือ unbraced structure

วิธีทำ

$$\sum P_u = 60$$

$$V_u = 25$$

$$l_c = 4000$$

$$\Delta_0 = 15$$

$$Q = \frac{\sum P_u \Delta_0}{V_u l_c} = \frac{60 \times 15}{25 \times 4000} = 0.009 < 0.05$$

Braced Structure!!

engfanatic CLUB & member

โปรดติดตามตอนต่อไป
ภาค 2 ทฤษฎี + ปฏิบัติ